

Det tyske mindretal i Nordslesvig

I Sønderjylland bor 15.000 mennesker, der tilhører det tyske mindretal. Mindretallets identitet er tæt bundet op på det tyske sprog og tysk kultur. Samtidig er medlemmerne velintegreret i det danske samfund.

Mindretallet ser sig selv som et vigtigt element i det gode nabo-skab mellem tyskere og danskere i grænselandet. Tidligere konflikter er overvundne, og det tyske mindretal er – sammen med mindretallene syd for grænsen – et godt eksempel på fredelig sameksistens i Europa.

Historisk baggrund

Sådan har det ikke altid været. Med den nationale bevidstheds fremkomst som bevægelse og ideologi i første halvdel af 1800-tallet blev grænsen mellem dansk og tysk trukket op. Spændingerne tiltog og førte til krigen i 1848-1851 og i 1864. Med Danmarks nederlag i 1864 blev Slesvig-Holsten og dermed også Nordslesvig tysk.

Afslutningen af 1. Verdenskrig gav mulighed for en folkeafstemning i 1920. I Nordslesvig stemte 75 % af befolkningen for Danmark, syd for grænsen en tilsvarende andel for Tyskland. Dermed blev den nuværende grænse fastlagt som landegrænse mellem Danmark og Tyskland.

Det tyske mindretal ønskede en grænserevision og troede i trediverne fejlagtigt, at Hitler og den nationalsocialistiske bevægelse ville gennemføre denne. Tysklands besættelse af Danmark og mindretallets støtte til det nationalsocialistiske Tyskland medførte efter 1945 retsoppgøret fra dansk side, med domme til omkring 3.000 medlemmer af det tyske mindretal.

1945 var derfor både befrielse fra tysk besættelse og ny begyndelse for det tyske mindretal. Allerede i august 1945 blev *Deutscher Schul- und Sprachverein* (den tyske skolefor-ening) grundlagt. Den 22. november stiftedes *Bund Deutscher Nordschleswiger* med afgivelse af en loyalitetserklæring, hvori mindretallet udtrykte deres loyalitet over for den danske grundlov og anerkendte grænsen af 1920.

Loyalitetserklæringen var basis for en skridtvis forbedring af forholdet mellem mindretal og flertalsbefolkningen. Anderledes end efter 1920 isole-rede mindretallet sig ikke, men åb-nede sig over for det danske sam-fund.

Denne proces blev yderligere styrket gennem *København-Bonn Erklærin-gerne*, der i 1955 fastslog, at "beken-delsen til tysk nationalitet og tysk kultur er fri" og at denne af myndig-hederne ikke må "bestrides eller ef-terprøves".

Mindretallets logo viser de to slesvigske løver og den stiliserede Immervad Bro fra den historiske nord-syd forbindelse, Hærvejen. Den symboliserer mindretallets brofunktion mellem tysk og dansk.

I dag er det tyske mindretal også omfattet af internationale regler, herunder *Europa-rådets Rammekonvention til beskyttelse af nationale mindretal* og *Sprogpagten*, der blandt andet fastslår, at tysk ikke er et fremmedsprog i Sønderjylland.

Organisation & identitet

Mindretallets medlemmer opfatter sig selv som tyske nordslesvigere, danske statsborgere med tysk identitet og en fast foran-

kring i regionen. Den regionale bevidsthed kommer blandt andet til udtryk ved, at mange medlemmer af mindretallet i hverdagen ikke kun taler tysk og dansk, men tillige sønderjysk.

Bund Deutscher Nordschleswiger (bdn.dk) er det tyske mindretals hoved-

organisation og repræsenterer mindretallet i alle grundlæggende spørgsmål. Målsætningen er at fremme det tyske mindretal samt at medvirke til kulturel mangfoldighed og bidrage til en harmonisk udvikling i det dansk-tyske grænseland.

Samtidigt fungerer det tyske mindretal som brobygger mellem tysk og dansk og mellem Danmark og Tyskland. *Deutsches Generalsekretariat* i Aabenraa varetager de centrale administrative opgaver og er ansvarlig for mindretallets samlede budget. Det tyske mindretals sekretariat i København er kontaktorgan til regering og Folketing.

Ta' parti for Sønderjylland!

slesvigsk-parti.dk

Slesvigsk Parti er det tyske mindretals politiske organ og Danmarks eneste regionale parti.

Mindretallet har et samlet budget på godt 420 mio. kr. og mere end 500 medarbejdere. De fleste arbejder i børnehaverne og skolerne. Indtægterne kommer fra både Danmark og Tyskland samt egenfinansiering.

Størstedelen af de danske midler er dog ikke mindretalsrelateret, men vedrører driften af skoler og børnehaver, der finansieres på grundlag af henholdsvis friskoleloven og lov om social service.

Slesvigsk Parti (slesvigsk-parti.dk) er mindretallets parti, men samtidig landsdelens regionale parti. Partiet opnåede ved kommunalvalget i 2025 12 mandater i de fire kommuner: et i Sønderborg/Sonderburg, to i Aabenraa/Apenrade, et i Haderslev/Hadersleben og otte i Tønder/Tondern, hvor partiet tilmed overtog posten som borgmester.

Mindretallets børnehaver og skoler er uundværlige, når det gælder formidling af tysk kultur og sprog. 15 børnehaver, 12 folkeskoler, en efterskole og et gymnasium står til rådighed for mindretallets børn og unge og andre, der kan tilslutte sig idégrundlaget. *Deutscher Schul- und Sprachverein* (dssv.dk) er paraplyorganisation for de tyske institutioner. Mindretallets børnehaver og skoler formidler både dansk og tysk sprog og kultur.

Det tyske mindretal udgiver *Der Nordschleswiger*, der er frit tilgængeligt på nordschleswiger.dk med nyheder fra Sønderjylland. Mindretallet har egne biblioteker (buecherei.dk) i Aabenraa, Sønderborg, Haderslev, Tønder og Tinglev. En bogbus servicerer lånere uden for byerne.

Det frivillige arbejde er mindretallets fundament. Kulturelle, sociale og sportslige aktiviteter dyrkes i et meget rigt foreningsliv, hvor det store oratoriekor (*Musikvereinigung Nordschleswig*), ungdomsforeninger og roklubberne indtager en central rolle. På Knivsberg/Knivsbjerg findes møde- og kursusstedet Bildungsstätte (knivsberg.dk). Området er både smukt og indeholder en række historiske minder af stor betydning for det tyske mindretal.

Det kirkelige og det sociale arbejde har høj prioritet. Udenfor byerne varetager frimenigheden *Nordschleswigsche Gemeinde* (kirche.dk) det kirkelige arbejde, mens det i byerne er præster ansat af Folkekirken, der er ansvarlige for den tyske del af menigheden. *Sozialdienst* (sozialdienst.dk) tager sig af det sociale arbejde, herunder frivillighedscenter, familierådgivning og lokalforeninger samt drift af et kursuscenter ved Flensborg Fjord

Det tyske mindretal har sit eget historiske museum i Sønderborg/Sonderburg, som efter nybyggeri og omfattende renovering blev genindviet i august 2020 med en helt ny udstilling, der kredser om identiteter (deutsches-museum.dk).

BUND DEUTSCHER

NORDSCHLESWIGER

Februar 2026

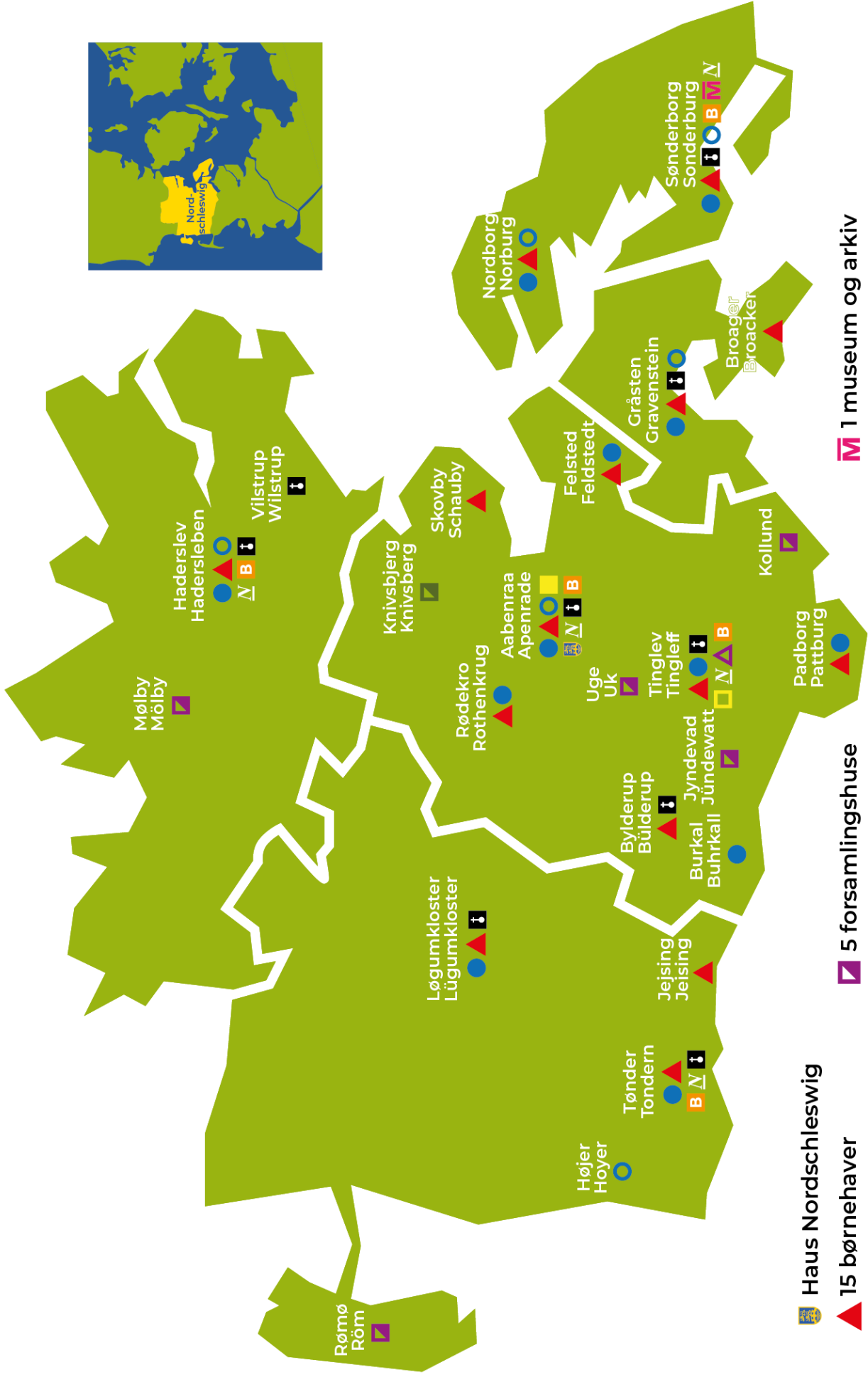
Må gerne kopieres.

Vestergade 30

DK-6200 Aabenraa/Apenrade

+45 74 62 38 33 info@bdn.dk

mindretal.dk

 Haus Nordschleswig

 15 børnehaver

 12 skoler

 1 gymnasie

 Knivsbjerg

 5 forsamlingshuse

 6 rokubber

 9 tyske præster

 1 efterskole

 1 museum og arkiv

 5 biblioteker

 LHN-Landboforening

 Der Nordschleswiger (redaktion)